

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrtletno: 1 šiling.

Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25

Pozamezna številka 10 grošev.

Leto V.

Dunaj, 22. aprila 1925.

Št. 16.

Vabilo

na

redni letni občni zbor

Političnega in gospodarskega društva za Slovence
na Koroškem, ki se vrši

v četrtek, dne 30. aprila t. l.

ob 10. uri dopoldne v društvenih prostorih
v Celovcu, Vetrinjsko obmestje šte. 26, pritičje desno

S P O R E D :

1. Poročilo predsednika;
2. Poročila načelstva;
3. Volitev novega odbora;
4. Slučajnosti.

Opomba: § 5 odstavek b) društvenih pravil predvideva dostop k občnem zboru samo društvenim članom.

NAČELSTVO.

Gospodarske razmere v Jugoslaviji.

Naša sosednja Jugoslavija, s katero smo v zelo živahnih trgovinskih stikih, si je izza prevrata gospodarsko izredno opomogla. Njena valuta, ki je po razpadu Avstro-Ogrske pričela padati, se je v zadnjih dveh letih zopet močno okrepila ter je samo lani zrasla za okrog 35%. Do zboljšanja jugoslovanske valute (dinarja) je privedla spretna gospodarska in finančna politika jugoslovanske vlade, ki je začela ustavljati stroj za tiskanje vedno novih bankovcev ter spravila v ravnotežje državni proračun, s čemer se je država prenehala zadolževati pri Narodni banki, ki tako ne izdaja več nekritih novih bankovcev za državo.

To je moralo ugodno učinkovati na stanje dinarja. Toda glavno, kar je pripomoglo dinarju do tako hitrega skoka, pa je bil ogromen iz-

voz, ki ga beleži Jugoslavija v lanskem in tudi v letošnjem letu. Zunanjetrgovinska bilanca Jugoslavije je bila lani prvič aktivna, in sicer za 1 milijardo 300 milijonov dinarjev. To se pravi: za to svoto je Jugoslavija več prodala svojih izdelkov v inozemstvo, kakor pa je kupila raznega blaga v tujini. Radi velikega izvoza je bilo močno povpraševanje po jugoslovanskem denarju v inozemstvu, in to je predvsem dvigalo vrednost dinarja.

Večja vrednost valute v Jugoslaviji ima to ugodno posledico, da so začele cene polagoma padati ter se s tem življenje pocenjuje, kar najbolj ugodno občutijo široki revnejši sloji.

Jugoslavija je v prvi vrsti kmetijska država, ki ima rodovitna polja zlasti v Banatu, Bački, Srbiji in Slavoniji. Zato obstoja tudi njen izvoz skoro le iz kmetijskih pridelkov. Mnogo žita in živine izvažata Jugoslavija k nam v Avstrijo, od koder nasprotno dobiva Jugoslavija razne industrijske produkte. Industrije ima Jugoslavija doslej še mnogo premalo. Dokler te ne bo, in to bo trajalo še mnogo let, bo lahko Avstrija izvažala v Jugoslavijo precejšen del izdelkov lastne industrije.

Gospodarstvo Jugoslavije se torej vrača postopno v boljše razmere. Jugoslavija bo normalno stanje tem lažje dosegla, ker je po prirodi bogata in ima poleg drugega tudi še mnogo nenačetih premogovnikov in rudnikov, ki čakajo na izkoriščanje.

Seja deželnega kulturnega sveta dne 2. marca 1924.

(Konec.)

Poroča nadz. Klein: Nujno potrebno je, da se vpeljejo primerne vrste. V drevesnici (Otoče) bo letos 35.000 požlahtnjenih drevesc. Drevesnica pri Kabonu se je razširila in bo zaslom-

ba celovški, drevesnica v Litzlhofu se je prepuščala tamošnji šoli. V jeseni se je kupilo 3000 drevesc na Zgornjem Avstrijskem; več jih ni bilo dobiti, ker so vsa drevesca razprodana. Iz Nemčije se drevesc ne more kupovati, ker bi vsako drevesce stalo 80 do 150.000 K.

Dim in smrad pri tovarnah.

Iz Solnograda je došel predlog, ki pozivlja na skupno postopanje zoper tovarne, ki delajo kmetijstvu škodo z dimom, smradom in drugo nesnago. V Solnogradu dela tako škodo tovarna za baker v Mitterbergu, na Koroškem tovarna v Frantschach, Mostiču in drugod. Ako kdo hoče tovarno tožiti, stane pravda veliko denarja. Solnograd je zato že l. 1914 napravil zakonski predlog, ki naj takšne škode izroča v preiskavo okrajnim glavarstvom; tako bi se zadeva uredila brez pravn. Štajerska je l. 1923 napravila drug predlog, ki hoče to svar izročiti deželnim oblastim. Štajerski predlog tudi hoče zaseči vsakatero škodo, ki jo dela tovarna: nesnago, ki se odtaka, dim, pline, toploto, smrad, hrušč, pretresavanje in sploh vsako nevarnost za ljudi in živino.

Največ škode nastane po dimu, ki ima v sebi mnogo kislih plinov; visoki dimniki dvigajo te pline v veliko višino, da se daleč na okrog raznesejo. Najbolj ti plini škodujejo stročninam, potem pa tudi drevju tem bolj, čim počasneje je izmenjavanje igel (jelka 12 let, smreka 7, bor 5 let itd.). Konferenca predsednikov se bo s to stvarjo posebno bavila.

Letni račun kulturnega sveta.

Letni račun izkazuje stroškov: Uprava 510 milijonov, časopis 158 milijonov, kmetijske šole 422 milijonov, podkovna šola 10 milijonov, potovalni pouk 23 milijonov, melioracije 364 milijonov, drevesnice 618 milijonov, tiskovine 16 milijonov, Osojske Ture 45 milijonov, deželna kultura 1517 milijonov.

PODLISTEK

Kratka zgodovina Reberce.

Spisal Reberški Ožbej.

Zgodovina vasi.

Premalo je bilo doslej znano slovensko koroško ozemlje med širšim občinstvom.

Bele cerkvice po gričih, razpadli gradovi po Podjurski dolini, obsežni samostani pričajo o davni zgodovini koroških Slovencev.

V spoznanje teh krajev bodi mi dovoljeno, da podam kratko zgodovino Reberce, prijazne gorske vasi pod sivim Obirjem, katero zagledaš, če se voziš po železnici od Sinčevasi proti Železni Kapli takoj, ko prisopliha vlak proti Žitari vasi.

Cerkev, komenda in Pusti grad ter vas Reberca so pod Šimanovo goro ob stari državni cesti, ki vodi iz Kranjskega čez Jezerski vrh proti Velikovcu.

Nekdaj peljala je tukaj stara rimska cesta iz rimskega taborišča Juenna pri Globasnici naprej v staro Emono, sedaj Ljubljana, Oglej in Rim.

Že zgodaj morala je biti tu naselbina, kajti še dandanes ve ljudstvo povedati, da je bilo tu mesto, ki se je razprostiralo od sedanje Grajnarjeve hiše do Kovačevega križa.

Vas Reberca omeni se prvokrat leta 1236. Koroški vojvoda Bernard šponheimski je podaril tedaj vetrinjskemu samostanu več posestev na Reberci.

Živahno je bilo trgovsko življenje v tem kraju. Z juga so dovažali sol, rozine, milo, suhe fige in nasoljene morske ribe, iz severnih dežel pa so izvažali proti morju železo, jeklo, les za ladje in vesla.

A ves promet je nehal, ko so prihrumeli kruti Turki 25. septembra 1473 čez Jezerski vrh skoz Kaplo, katero so zažgali, na Reberco. Uničili so vse, kdor ni mogel zbežati, je bil ubit ali pa odgnan v suženjstvo.

Takoj za Reberco pri Kovačevem križu delile so se turške čete v dva krdela, eno je drvilo proti Mohličam; na malih, a čilih konjih prebredli so Turki Dravo in nadaljevali svojo pot proti Celovcu, drugi del pa je pustošil proti Pliberku.

Kruti Turki pa se niso zadovoljili samo s tem pohodom, prišli so še leta 1476 in 1477, zadnjokrat 6. oktobra 1483. Zažgali so tedaj vse vasi po Podjurski dolini razun Mohlič, Kamna in Dobrle vasi.

V teh letih so bili Turki tudi v gorski vasi Sele onkraj Obirja, na kar spominja še sedaj križ blizu farne cerkve, v katerem se nahaja slika, kako jezdijo Turki proti cerkvi, a prišla je gosta megla, da so Turki zgrešili pot, za-

bredli v močvirje, kjer so vsi storili smrt. Bilo je baje to leta 1492, kar pa zgodovinsko ni dognano.

Leta 1473 ustavili so se Turkom Kapelčani v Tabrih, pobili so 17 Turkov in 200 konj, a premala je bila četa braniteljev.

Na te boje spominjajo še turške šance, ki so deloma še dobro ohranjene, kakor tudi velikanska skala, ki ima, ako se jo gleda od strani, podobo glave in kateri je dalo ljudstvo ime turška glava.

Polovica te skale se je svoječasnno odkrnila in je v potoku Bela. Govori se, da je zasula izdajalca Mihaela Cvitar, ki je kazal Turkom pot na Koroško. Tako sodi ljudstvo izdajstvo. Po hudih turških bojih teklo je Reberčanom življenje kaj mirno.

Bojev ob času ko so prodirali Francozi na slovensko ozemlje, tukaj ni bilo. Reberca je le videla čete, ki so imele svoj tabor v Žitari vasi na Drobeževem, takozvanem lačnem travniku, in ki so morale iti na pomoč drugim avstrijskim četam v Rožno dolino.

Na Francoze spominja še dandanes med tukajšnjim ljudstvom znana pesem:

Če nam bo pa Bog pomagal,
ta Francoz bo obnemagal,
požene ga božji strah,
kakor veter drobni prah.

Občni zbor kulturnega sveta.

Občni zbor kulturnega sveta bo 4. aprila. Na dnevnem redu bo 22 očk. Vmes znižanje pristojbin pri predaji posestev. Hernler opozarja na določbo postave Höfegesetz, ki zahteva, da se posestnika ne sme tako obremeniti, da bi dobro ne mogel obstati. Cenilci pa navadno cenijo le prometno vrednost. Na Nižjeavstrijskem se je cenilec naročilo, da naj vrednost posestva cenijo s 3- do 5000kratnim čistim doneskom. Obžaluje se, da ko se je do zdaj izvrševala predaja pri sodniji, se je to zdaj izročilo notarjem, kar posestnikom dela veliko stroškov.

Trgovina z živino.

Točka 9. občnega zbora bo obravnavala, kako bi se omejilo uvažanje zmrzlega mesa. Dvorni svetnik Rotter misli, da bi se naj iz zdravstvenih ozirov zahtevalo napoved takega mesa. Ravnatelj Pulver opozarja, da je carina 6 zlatih kron za 100 kg prenizka. Vse balkanske države zdaj silijo z živino v Avstrijo, ko jim je Švica meje zaprla radi kužnih bolezni. Marca meseca je Viehverwertung poslal v Švico 100 goved, ki so se tu plačevala kakor na dunajskem trgu. Zdaj pa je Švica mejo zaprla tudi proti Avstriji, ker so neki prekupci prodajali tja češko živino krito z avstrijskimi živinskimi listi. Pomemben je bil do zdaj tudi izvoz živine na Bavarsko, a zdaj ljudje vprežnih volov več ne kupujejo, ker vse začne delati s traktorji. (Na Dunaju se dobi takšne traktorje tudi za 37 milijonov. Ni dvojbe, da jih bodo uvedli večji posestniki tudi pri nas.)

Stanovanja za posle.

Kmetijska podružnica Althofen je vposlala še predlog, naj se od vlade zahteva, da se podaljša rok, ko ljudje zdaj nimajo sredstev, da bi pripravljali za posle potrebnih stanovanj, kakor jih zahteva poslovna postava. Hernler poroča, da so ponekod delavci zasedli prostore, ki jih imajo kmetje za posle.

Od takih posestnikov se ne more zahtevati, da nanovo zidajo.

Dr. Lemisch poroča slučaj, ki se je zgodil v Št. Vidu, kjer so posestniku spravili iz hiše posle in tja dali železničarje, da posestnik ne more imeti hlapce ter mora delati z dninarji.

POLITIČNI PREGLED

Priprave za Ženevo. Zvezni kancler je na seji glavnega odbora poročal, da misli vlada podvzeti pri Društvu narodov korake, da doseže ukinjenje oziroma ublaženje raznih prometnih in gospodarskih omejitev med nasledstvenimi državami. Manjše število strokovnjakov naj bi razmere preiskalo in predložilo poročilo Društvu narodov, na podlagi katerega bi se storili potrebni koraki. Kriza državnih financ je prestana, valuta ustaljena, ravnovesje v proračunu doseženo. Ko se je preizku-

življenje na Reberci je postalo drugačno, ko so preložili leta 1863 državno cesto spodaj ob Beli skoz sotesko pod Reberco.

Reberčani so si služili svoj kruh z vožnjo železa iz severnih krajev v razne fužine v belski dolini, tako tudi v fužine pod Reberco, ki jo je dal pozidati grof Baltazar Kristalnig leta 1707.

Hodili pa so tudi v rudokope pod Obir in na Staro goro.

Gimnotno stališče Reberčanov se je znatno zboljšalo, ko so napravili na mestu opuščene fužine papirnico, ki daje tukajšnjim prebivalcem lep zaslužek.

Leta 1902 izročila se je prometu ozkotirna železnica Sinča vas—Železna Kapla, ki ima tudi postajico Reberca.

Ljudje so delali sicer dosti dovtipov o tej železnici, ki je dobila ime fik-fik. Pravili so ludomušneži, da vozi vlak tako hitro, da vsakemu, kateri se da obriti v Kapli, zrasede zopet brada, ko se pripelje do Reberce.

Ob času svetovne vojne videli so Reberčani, ko so korakale tu skoz čete iz Nemčije na laško fronto k odločilni ofenzivi leta 1917.

Po preobratu so bili okoli Reberce koncem majnika 1919 hudi boji, ko so prodirale jugoslovanske čete od Železne Kaple proti Dravi. (Se nadaljuje.)

sila trdnost valute, so bile odredbe o omejitvi prometa z devizami ukinjene. Sedaj je treba odpraviti le še nekatere težkoče, ki bi lahko kvarno vplivale na razvoj države. Predvsem so brezposelni, katerih je še 170.000, in ki tvorijo za državo veliko breme. — Dr. Ramek bi menda rad videl, da bi Društvo narodov prisililo nasledstvene države, da bi industrijske izdelke, ki so tukaj najdražji, kupovale samo pri nas, da se zaposlijo brezposelni, ker je to mednarodno vprašanje.

Glavni zbor kršč. socijalcev v Gradcu se je vršil velikonočne dni. Udeležila sta se ga fin. min. dr. Ahrer, ki je v dolgem govoru pojasnjeval finančno politiko republike, in dr. Seipel, ki je govoril obširno o gospodarskem položaju. V svojem govoru je omenil med drugim, da so velesile že pred več tedni namignile Avstriji, naj stopi v stike z nasledstvenimi državami, da se doseže sporazum v važnih gospodarskih vprašanjih. V kratkem pa se bo sestala posebna konferenca, ki bo razpravljala vprašanje, če so današnje meje gospodarsko pravilne. Meseča maja pa bo Društvo narodov sklicalo konferenco, ki bo razpravljala o možnosti preklica raznih uvoznih in prevoznih prepovedi preko ozemlja nasledstvenih držav.

Kongres češkoslov. socialdem. v Avstriji se je vršil v velikonočnih praznikih na Dunaju. Iz poročil posnemamo, da stranka stalno narašča. Čehoslovaki imajo sedaj v Avstriji 44 javnih in zasebnih čeških šol z 218 razredi, razen tega pa obstojata dve slovanški jezikovni šoli in 15 čeških šol na deželi. Na teh šolah je bilo ob začetku leta 6372 učencev. Bodočnost češkega šolstva se opira na mednarodni položaj, ki je za inozemsko in manjšinsko šolstvo ugoden — pa ne na Koroškem. Razvoj češkega šolstva na Dunaju bo mogoč, ako bo samostojna in gospodarsko krepka Avstrija živela v prijateljskih odnosih s sosednimi državami. — Kako različno se merijo pravice v isti državi v raznih pokrajinah in raznim manjšinam kaže navedeno. Čehoslovaki v Avstriji imenujejo toliko in toliko šol svojih, ker odgovarjajo njih potrebam, mi pa niti ene šole ne moremo imenovati svoje, ker niti ena ne odgovarja našim potrebam. Utravistične šole so samo zato tukaj, da si morejo celovski vlastodržci pred svetom kot Pilat umivati roke in praviti, vsaj imajo svoje šole.

O sestanku Male antante dne 3. maja v Bukarešti poroča tisk, da bo jugoslovanski vojni minister predložil na njem obširno in zanimivo poročilo o vojaških vprašanjih, ki se tičejo Male antante. V tem poročilu bo posvečena posebna pozornost bolgarskim vojnim pripravam. Napram sovjetski Rusiji ostane pri starem, da bo imel vsak član proste roke. Mala antanta je pripravljena podpirati gospodarski razvoj Madžarske, pa ne njenih vojaških ciljev, katerim se še ni odrekla. Baje se bo razpravljalo tudi o našem priključitvenem vprašanju, ki ga posredno podpira naša vlada, kako naj se to gibanje uduši.

Atentat na bolgarskega kralja. Ko se je 14. aprila vozil z avtom kralj Boris po cesti iz Orhanije v Sofijo, je začela skupina agrarno-komunističnih strank streljati iz zasede na avto. Dvorni lovec in mlad naravoslovec iz kraljevega spremstva sta ubita. Šofer je ranjen, kralj sam pa je ostal nepoškodovan in se je vrnil v Sofijo. Odposlana je bila takoj za napadalci četa vojaštva, ki se je zapletla v boj z razbojniki. Razbojniki so se morali umakniti z izgubami. Iz najdenih dokumentov se da sklepati na politični atentat. Dan nato sta bila ubita poslanca Kosta Georgijev in Atka Efen-dija. Na več krajih je prišlo do ostrih bojov med komitaši in vojaštvom, ki ponekod trajajo cele dneve. Po poročilih se na Bolgarskem z mrzlico pripravlja prevrat. To gibanje pospešuje predvsem gospodarska kriza, ki se neprestano izostruje in mečejo na cesto in v bedo tisoče delavcev, ki so izročeni brez državne podpore obupu. Vsi ti se udinjajo komunistom. Z ozirom na nevaren položaj je poslaniška konferenca dovolila pomnoženje armade za 3000 vojakov, ki pa morajo biti odpuščeni zopet 31. maja, ako se položaj do tedaj spremeni vladi v dobro. Zadnji čas je bilo proglašeno obsedno stanje in prekinjen ves brzojavni in telefonski promet z inozemstvom. Tudi potovanje iz

države je prepovedano. Pri pogrebu poslanca Georgijeva je krenil spreved, ki ga je spremljala skoro cela Sofija, v stolno cerkev, ki ima prostora za 2000 oseb in je bila čisto polna. Okrog 3. ure je eksplodiral peklenški stroj pod streho cerkve. Učinek je bil strahovit. Tri srednje kupole in stolpi so se podrli v cerkev, kjer je našlo smrt okrog 150 ljudi in več sto je ranjenih. Tudi nekateri ministri so poškodovani. Vsak promet v mestu je ustavljen in aretacije se vršijo v velikem. Vse kaže, da stoji Bolgarska pred krvavimi boji.

Nova vlada na Francoskem. Finančni minister je povedal v zbornici, da bo povečal obtok bankovcev za 4 milijarde, ker to zahteva interes Francije. Proti temu je nastal hud odpor, da je moral finančni minister odstopiti. Pri razpravi o proračunu se je hudo bičalo finančno gospodarstvo vlade. Herriot je zahteval zaupnico: glasovalo je za zaupnico 132 in proti 156 senatorjev, za nezaupnico pa 163. Na podlagi izida glasovanja je morala podati vlada ostavko, ki je bila sprejeta. Mandat za sestavo nove vlade je bil ponujen najprej Painlevu, ki pa mandata ni sprejel. Nasledoval mu je Briand, ki se je pogajal s strankami. Ker ga socialisti niso hoteli podpirati in so si pridržali napram njegovi vladi proste roke, je mandat vrnil. Za njim je prišel zopet Painlevé, ki je novo vlado tudi sestavil. Novo vlado bodo socialisti podpirali. Finančni minister je Caillaux, ki je bil v času vojne obsojen radi veleizdaje in pozneje pomiloščen, a je menda edini mož, ki je v stanu urediti francoske finance.

Protiangliške demonstracije. Povodom prihoda lorda Balfourja v Damask k otvoritvi judovske univerze so priredili domačini velike demonstracije proti Angležem. Pred hotelom, kjer se je nastanil lord Balfour, se je zbrala velika množica, ki je hotel obmetavala s kamenjem. En kamen je zadel Balfourjevega tolmača. Policija je množico končno z orožjem razgnala. Vsled tega je Balfour na tihem zapustil mesto in se vkrcal na ladjo.

DOMAČE NOVICE

Hoch die deutsche Kultur! To je bila edina pot do pravega človečanstva in vsi drugi narodi, ki so imeli o kulturi druge pojme, so bili nečloveški, barbarski. Poglejmo pa danes, na kako nizki stopnji stoji kultura današnjega nemškega naroda. Groza in strah prevzame človeka, kajti nezmotno — vsak časopis nam to razodeva — je slika javne npravnosti umazana in onečaščena z najtemnejšimi sencami. Zločini, in sicer najhujše vrste, so se v neverjetni meri pomnožili; med mladino se kot kuga razširja nesramnost in podivjanost, v dejanju in nehanju se pojavljajo prizori, ki razkrivajo v strašni luči, kako se rušita vera in zvestoba, dosedanja najmočnejša stebra v kulturi našega severnega naroda. In ti pojavi se ne najdejo samo med preprostim ljudstvom, temveč tudi med uradništvom. Brezobzirno divjanje za bogastvom in dobičkom napolnjuje in tvori celo javno življenje. In poleg tega še neverjetna ravnodušnost na polju spolnega življenja, ki je bila prej med Nemci največja sramota; vriva se celo med stanove, katere je doslej štela avtoriteta meščanske morale, in je okužila vse sloje prebivalstva. Za njo se najde obilo hrane na javnih veseljih najrazličnejših vrst. Začenši pri gotovih gledaliških predstavah, ki imajo samo ta namen, podžigati in netiti pohotnost med najširšimi ljudskimi masami. Hitro padanje števila porodov posebno v velemestih nam jasno pravi, kako globoko je že padla spolna morala. In tak narod, ki je izgubil že vsak čut poštenosti in npravnosti, naj še upa, da bo postal močan kot je bil nekdanj? — To piše „N. F. Presse“ v uvodniku velikonočne številke. — Nemci hočejo imeti Avstrijo enkrat na vsak način pod svojo piketlhaubo. Mogoče zato, da bi Avstriji — ki še niso tako globoko padli — požlahtnili njih zastrupljeno kri in jih izvlekli iz blata moralne gnilobe.

Birma. Strmec 19. aprila, Pečnica 20. aprila, Loče 21. aprila, Šteben pri Beljaku 22. aprila, Brnca 23. aprila, Sveče 27. aprila, Glinje 28. aprila, Šmarjeta v Rožu 29. aprila, Tinje 14. maja 1925.

V neki jetnišnici je učitelj razlagal o koristih vinske trte. Vprašal je enega učenca-kaznjenca: „Ali utegne vinska trta tudi škodovati?“ Dobil je kratek in hiter odgovor: „Da, temu smo dokaz mi, ki smo pred vami zbrani.“ — Res, marsikdo ne bi nikdar zašel v jetnišnico, ako se ne bi bil udal — alkoholu ter bi bil v mladosti čitil „Mladega junaka“, kasneje pa „Prerod“ s prilogo „Zdravje“, ki se naroča pri upravi: „Koroški Slovenec“, Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.

Bekštanj. (Skrbi Heimatbunda.) Kakor poroča „Bauernzeitung“ z dne 9. aprila 1925, je imela bekštanjska podružnica Heimatbunda v tovarni „Echo“ v Bačah veliko zborovanje, na katero je baje došlo toliko zborovalcev, da so jih komaj spravili pod streho. (!) Prišel je poročevalec Kaibič iz Celovca, ki je pogreval stare marnje o plebiscitu in polagal Nemcem in nemčurjem na srce, kako morajo skupaj držati, da bodo vrgli Slovence iz občine. To je glavna naloga bekštanjskih Heimatbändlerjev, ki so sklenili, prav pridno širiti „Koroško domovino“, da tako zajezi upliv slovenske stranke, zlasti pa „Koroškega Slovenca“, ki jim je najbolj trn v peti. Ko pa je eden izmed njih predlagal, da morajo bolj odločno nastopiti proti slovenski stranki, je dobil za odgovor, da so Nemci brez moči, ker Slovence brani mirovna pogodba. (To so junaki!) Razgovora o tem, kakšnih sredstev se je treba posluževati proti Slovincem, so se udeleževali, kakor izvemo iz „Bauernzeitung“, zlasti gospodje Karl Fritz, kojega mati je gostilničarka pri Pložu v Ločah, inšpektor Lamprecht, nadučitelj Andrič, tovarnar Gregori, Wittgensteinov upravitelj Meindlhuber, pekar Thalmann itd.; seji pa so prisostovali tudi člani vodstva socialno-demokratske stranke v Bekštanju, kar na tem mestu posebno pribijemo. Ako si ogle damo osebe, ki stoje na čelu protislovenske propagande v Bekštanju, moramo pač reči, da so to samo ljudje, ki jih ne tarajo skrbi za vsakdanji kruh kakor naše kmečko ljudstvo, ki že naravnost obupava pod težkimi bremenami davkov in se pogreza v vredno večjo gospodarsko odvisnost. So pa med njimi tudi taki, ki so bodisi kot obrtniki ali nastavljenici navezani na nas, slovenske domačine in bi morali nas spoštovati in upoštevati kot ravnopravne deželane in državljane. To je dobro, da si zapomnimo. Sicer pa nič strahu!

Globasnica. Nedavno so prinesle „Freie Stimmen“ dopis, kjer očitajo tukajšnjemu učitelju g. Viterniku, da kot občinski tajnik daje prednost slovenskim strankam, dalje da občuje najraje v krogu Slovencev — iredentistov ter da malokdaj zamudi kakšno igro in da je prežet slovenskega duha. S tem, da očitajo g. Viterniku pristransko postopanje kot občinskemu tajniku, napadajo tudi občino, proti čemur najodločneje protestiramo. Če ne navedete slučajev in dokazov krivičnega postopanja pri občini, niste nič ko navadni denuncijanti. Glede g. Viternika si pa upamo trditi, da je pri ljudeh splošno priljubljen in spoštovan ne samo kot človek, ampak tudi kot občinski tajnik in učitelj. Resnici na ljubo je treba priznati, da občuje z vsakomur enako prijazno, bodi revež ali gospod, bodi nemčur ali Slovenec. To pa ne ugaja nekaterim njegovim maloštevilnim nasprotnikom, katerim je popivanje in sovraštvo do Slovencev ideal in gorje onemu, ki ni njih mnenja. Ob tej priliki omenimo, da je moral g. Viternik po plebiscitu odstopiti svojo nadučiteljsko mesto sedanjemu nadučitelju g. Fleissu. Ker je bil g. Fleiss že na prejšnjem mestu v Kazazah radi pijančevanja na slabem glasu, je v imenu slovenske večine protestiral proti njegovi nastavitvi g. Krajger, tedaj od vlade odstavljeni župan. Na sedanjo mesto je prišel g. Fleiss za časa gerenta, ne da bi pri tem imel kaj govoriti izvoljeni okrajni šolski svet. Vprašamo zveznega kanclerja, ali mu tega gospodje pri deželni vladi niso poročali? Dalje, ali bo zopet trdil, da na Koroškem pri nastavitvi učiteljev gre soodlojučna beseda starišem oziroma njihovim zastopnikom krajnim šolskim svetom?

Podljubelj. Kako ravnajo učitelji v takozvanih utrakvističnih šolah na Koroškem z našo mladino, dokazuje šola v Podljubelju. Ta šola je dvorazredna; vodja je trd Nemec, dru-

gi pa domačin. Oba trpinčita naše slovenske otroke in jim prepovedujeta spregovoriti slovensko besedo. Gorje otroku, ki se spozabi in spregovori s sošolcem slovensko. Najmanjša kazen je, klečati dve uri in držati roke kvišku. Ker je dosti pregreškov, je ta kazen vsak dan na dnevnem redu. Ubogi otroci, ki so izpostavljeni takim učiteljem in gorje staršem, ki so primorani svoje otroke pošiljati v take šole. Dne 8. t. m. je morala šolarka Koban, ker je spregovorila slovensko, celi dve uri klečati in držati roke kvišku, da je prišla čisto izmučena domu. Nemški časopisi trdijo, kako vživamo Slovenci na Koroškem popolno svobodo. To je lepa svoboda, ko se otroci trpinčijo, ker govore slovenski. Na ta način hočejo že malim otrokom pristuditi materni jezik. Vse to se dogaja v koroškem pašaliku.

Ruda. Na Silvestrovo smo videli tukaj redkost. Na dveh vozovih so peljali skoz našo vas vse polno skrinj najst Slovencev iz Pliberka, ki so stopili v službo Benediktinskega samostana v Št. Pavlu, in neki opazovalec je potuhtal, da se bo zdaj, ko pride zaenkrat toliko Slovencev tja, v Lofentolu marsikaj izpremenilo, na primer da bo prav gotovo že na Novo leto slovenska pridiga. A teče že četrti mesec in g. benediktinci še zmiraj pridigujejo nemško. Zato se nam vendar čudno zdi, da se narodnim manjšinam ne meri povsodi z enako mero. Tako je naš g. župnik, ki je prišel kot Nemec v čisto slovensko župnijo, priskrbel najprej nemško evangelijsko knjigo, ki se na Rudi še nikdar ni rabila, da se ne godi krivica tukajšnji nemški manjšini, ki obstoji iz njegovega osovja v obliki treh nemških deklet iz Lofentola, in za te pridiguje g. Lavre že štiri leta nemško, da tako ščiti svojo troglavno manjšino pred tukajšnjimi Slovenci, ki so pa po njegovem mnenju na cerkvenem polju še čisto brezpravni. Sicer se je pričel že nekaj slovenščine, ki je pa tako pomanjkljiva, da je ni mogoče razumeti, da je nam že vsedno, se li pridiguje nemško ali slovensko, ker ne tega ne onega ne razumemo. Smilijo se nam le stare mamice, ki med pridigo dremlejo v klopih in sanjajo o izgubljenem rajju, mladina pa obstoja zunaj. Kaj bo še le z našimi otroki? V šoli nemški katekizem, v cerkvi nemška pridiga, a sad te brezmiselne germanizacije se bo pokazal še le v par letih, saj je že davno znano, da se krivica sama na sebi maščuje.

Škofiče. Čg. provizor Krištof Zebedin so zapustili našo župnijo ter odšli na svojo novo faro v Vovbre. Ohranili jih bomo v blagem spominu. Čg. Ojzingerju kličemo: Dobrodošli!

Iz Podjune. (Samopomoč.) Po tri, štiri, ali še večkrat morajo gnati kmetje živino v sredah na velikovski trg, predno jo morejo prodati za slepo ceno kilo po 10—12.000 K. Kmet je krmil živino skozi celo zimo ter jo nameraval sedaj spomladi prodati, da si z izkupičkom nabavi najpotrebnejše in plača davke, toda če bi bil prodal v jeseni, bi izkupil več. Delo in krma je torej zastoj. Drugih dohodkov kmet itak nima, kakor to, kar izkupi pri živini, seveda, če gre vse po sreči. Toda vidimo, da cene živini vedno padajo, to pa, kar kmet rabi, se vedno draži. In l. 1920. se je obljubovalo, da bodo kmetje sami diktirali cene svojim pridelkom in jih drago prodajali na Dunaj. Sedaj spoznavamo, da nas Dunaj sploh drugače ne upošteva kot pri davkih, zanj se uvaža živina in meso ceneje iz inozemstva, s katerim avstrijski kmet z ozirom na splošno draginjo in drage delavne moči glede nizke cene ne more konkurirati. Zato so nekateri kmetje poizkusili s tem, da pitane živine sploh ne prodajajo mesarjem, temveč jo sami zakoljejo doma in sami prodajo meso sosedom in po vaseh. Prodajali so meso po 22—23.000 K za kilo, ne pa kot velikovski mesarji po 34.000 K. Samopomoč je na mestu. Zakaj bi dajali mesarjem tolik dobiček, ko ta denar lahko ostane med ljudstvom? Pomagano je obojim; konsumenti si za nižjo ceno oskrbijo z mesom in kmet tudi dobi več, kot da bi pitano žival prodal za smešno nizko ceno mesarju, ki cene mesu tedaj za tednom privija, a živino vedno slabše plačuje. Kot v deželah z visoko razvito živinorejo bi bile tudi pri nas na mestu kmetske zadruge, ki bi imele same v mestih svoje mesni-

ce, kjer kmetje sami prodajajo meso in si sami delijo dobiček.

Smrt. Na Prevaljah je 18. t. m. preminul naš rojak, nadučitelj Pavel Košir v 47. letu starosti. G. Košir je nam dobro znan in smo mu dolžni veliko hvale. V času jugoslovanske zasedbe je bil šolski nadzornik v Velikovcu ter izdajal „Mlado Jugoslavijo“, ki jo je mladina s slastjo čitala. Na vzgojnem polju je bil znana osebnost, poleg tega se je temeljito bavil z vrtnarstvom. Naj v miru počiva!

Podkraj pri Piiberku. Umrl je tukaj dne 2. aprila v 48. letu svoje starosti posestnik Franc Skutl, pd. Gradišnik. V teku svoje bolezni je bil večkrat previden s sv. zakramenti. Kar je prišel iz vojske, ni bil več prav zdrav. Rajni je bil mož na svojem mestu, prava slovenska korenina. Neomajano trden v svoji veri ter zvest svojemu slovenskemu rodu, vsled česar je moral tudi dosti trpeti, zlasti za časa koroških bojev. V družbi je bil vesel, pri delu skrajno marljiv, proti bližnjemu vselej postrežljiv in pripravljen pomagati. Rajni je zapustil ženo in sedem še deloma nedoraslih otrok. Bog bodi milostljiv njegovi duši! Zapuščeni družini pa naše sožalje!

Št. Jakob v Rožu. Veliko sredo smo spremljali na šentjakobsko pokopališče k zadnjemu počitku Marijo Janežič, gospodinjjo daleč naokrog znane rodoljubne Janežičeve hiše iz Leš. Ko je pred 29 leti izgubila moža, je morala sama prevzeti gospodarstvo in izrejo in vzgojo šest še nedoraslih otrok. Z veliko spretnostjo in marljivostjo je vodila vse sama kar najbolje. Enega sina je dala izštudirat celo za zdravnika in eno hčero za učiteljico. Njenim otrokom naše sožalje, umrli pa trajen spomin!

Bistrica v Rožu. Dne 15. aprila smo spremljali k zadnjemu počitku Ano Zupan, ženo drvarja Feliksa Zupana na Polani, ki je po kratki bolezni nenadoma umrla. Stara je bila komaj 39 let in je zapustila moža in 5 neoskrbljenih otrok. Naj počiva v miru! Ostalim pa izrekamo naše sožalje.

DRUŠTVENI VESTNIK

Iz Podjune. Lep napredek, ki mora vsakogar razveseliti, zaznamujejo v zadnjem času dobrolski Slovenci. V najtežjih časih so si postavili nov „Ljudski dom“ in si prav okusno uredili lepo društveno dvorano. Na Marijin praznik so nastopila dobrolska dekleta prvič na novem odru in nam nudila z igrjo „Roka božja“ mnogo podučljivega in lepega. Zlasti je treba pohvaliti Kristino, Lenčko, Uršulo in služkinje. Motilo je včasih za veliko dvorano pretiho govorenje. Dalje nam je ugajalo ubrano petje domačega zbora pred in med igro in pevcem gre mnogo zaslug za lepo uspele prireditve. Pred igro je imel domači g. kaplan kratek in lep nagovor, nato so odkrili novi zastor. Med petjem narodne pesmi „N'mav čez jizaro“ je padal novi zastor počasi pred našimi očmi, da je navdušenje vedno bolj rastlo. Slika na zastoru nam predstavlja kos divne slovenske zemlje, kamor se vrača po dolgem bivanju v tujini na očetov dom truden popotnik. Pred jezerom se vsede, da si malo odpočije. S pesmijo „N'mav čez jizaro“, da duška svoji veliki ljubezni do rodne, očetove zemlje. Slika na zastoru kakor tudi druge slike so delo domačega slikarja g. Volinca. Oder ne dela čast samo slikarju, ampak tudi mizarju g. Prajniku, ki je oder jako praktično uredil ter zidarskemu mojstru Vedeniku, ki je postavil novi dom. Čestitamo pa k lepemu vspehu predvsem delavnemu izobraževalnemu društvu. —

GOSPODARSKI VESTNIK

Obdelovanje zemlje z ozirom na ogljikovo kislino.

Že dolgo je znano, da ves ogljik, ki ga vsebuje zelena rastlina, bodisi v obliki beljakovin, celuloze, škroba, sladkorja ali maščobe, vezan na kisik in vodik, končno prihaja iz ogljikove kisline zraka. Zrak pa vsebuje ogljikove kisline jako malo, namreč samo 0,003%, ali, da si

lažje prestavljamo, na 100.000 l zraka imamo samo 30 l ogljikove kisline. Ko vidimo, kako malo ogljikove kisline zrak vsebuje, se nam mora nehote porajati vprašanje: Zadostuje li to za bujni razvoj rastline, ki je sestavljena večidel iz ogljika? V zadnjem času se peča veliko strokovnjakov s tem vprašanjem. Ti strokovnjaki so nazora, da teh 30 l ogljikove kisline na 100.000 l zraka nikakor ni kakšna zaloga, iz katere bi mogle rastline poljubno črpati temveč ostanek, katerega rastline pri srednji svetlobi in toploti ne morejo uporabiti ali vsaj ne več veliko, ker je ta ostanek za rastlino nezadosten in toraj nedosegljiv.

Rastlina toraj nima samo omejeno množino svoje glavne hranilne snovi „ogljikova kislina“ na razpolago, temveč more tudi samo tedaj solnčno svetlobo popolnoma izrabiti, če se vsebina ogljikove kisline v zraku več ali manj nad oni ostanek zviša. Ta ostanek, pri katerem rastlina ne more več asimilirati, to se pravi iz ogljikove kisline tvoriti rastlinsko snov, znaša približno 24 l na 100.000 l zraka.

Tako pridemo do zaključka, da stoji rastlinstvu, če vsebuje zrak na 100.000 l 30 l ogljikove kisline, samo 6 l na razpolago.

Moremo li rastlinstvu umetno dovažati ogljikovo kislino? Da, ali samo posestniki, katerim je ogljikova kislina kot odpadek tovarnen na razpolago. V splošnem pa bomo vedno navezani v očigled rastlinstvu na zemljo kot glavnemu viru ogljikove kisline.

Tlo ali zemlja ni samo radi zemeljskih bakterij, ki razkrajajo rastlinske ostanke v zemlji (pri razkrajanju se tvori iz organskih snovi ogljikova kislina), glavni vir ogljikove kisline, temveč tudi korenine živih rastlin izdihavajo neprenehoma precejšnje količine ogljikove kisline. To nam dokazuje že dejstvo, da ima zrak tik ob zemlji 4—5krat toliko ogljikove kisline kakor pa v višjih plasteh.

Zapomnimo si vsi sledeče: Zadržaj zraka na ogljikovi kislini je radi delovanja rastlin večinoma tako malenkosten, da je rastlina v veliki meri navezana na ogljikovo kislino, ki prihaja iz tla. Važno je toraj, tvorbo (razvoj) ogljikove kisline trajno zviševati in tako voditi, da se vrši največji razvoj ogljikove kisline istodobno z največjo asimilacijo rastline, toraj z največjim razvojem rastline. Ti svrhi moramo podrediti gnojenje in obdelovanje zemlje. Zavedajmo se, da je ogljik važna kmetijska sirovina, in poleg svetlobe, toplote in vode najvažnejši, ker ga ne moremo dokupovati, kar pri kalju, dušiku in fosforu lahko napravimo.

Kako si naj uravnamo obdelovanje zemlje, da nudimo čimveč ogljikove kisline rastlini?

Potrebno je, da štedimo z zalogo zemlje na humusu (humus so rastlinski in živalski razpadki v zemlji). Toraj ne preveč orati, samo toliko, kolikor je neobhodno potrebno, da spravimo strnišče in gnoj v zemljo in da zatremo plevel in kadar koji drugi vzroki zahtevajo oranje.

Preorana zemlja je namreč močno prezračena in bakterije se močno razvijajo, tvorijo tedaj mnogo ogljikove kisline, ki na prahi kratkomalo uide v zrak. Kadarkoli s plugom orjemo, je kratko za oranjem njiva vedno brez rastlin ali k večjemu z mladimi cimkami (Keimlingen) posejana, toraj v razvoju, ki prepusti razvijajočo se ogljikovo kislino zračnemu morju.

Kadar dosežemo tudi s kultivatorjem svoj namen, poslužujmo se raje tega mesta pluga.

Kakor pri obdelovanju prahe pospešujemo razvoj ogljikove kisline, tako tudi pri bdelovanju že zasejanega ali zasajenega polja. Z ozirom na preskrbo z ogljikovo kislino je rahljanje zemlje pri okopavinah tako važno. Že lani smo slišali v našem listu, da treba okopavine, in posebno še za nas najvažnejše okopavine, krompir vsaj dvakrat prevleči s okopalnikom in potem še le z oburjevcem.

(Konec sledi.)

Kupčija na obroke. V predzadnji številki smo se pečali s tozadevnimi zakonskimi določbami. Sedaj nam je prišla v roke okrožnica akc. družbe Alfa Separator, ki vsebuje plačilne pogoje. Pri plačilu v teku 30 dni po izstavi računa dobi kupec 3% popusta. Normalno se plačuje v petmesečnih obrokih brez pribitka

ali pa tudi v 6 do 9 obroki s 3odstotnim poviškom. Ako se cela vsota ne plača v določenih obrokih, je plačati 1½%, obresti na mesec ali 18 odstotkov na leto.

Planinski inšpektor. Zvezno ministrstvo za poljedelstvo in šume je agrarnostavbinskega komisarja inž. A. Lerchbaumerja v Špitalu ob Dravi imenovalo planinskim inšpektorjem za Koroško.

Tržne cene v Velikovcu 15. aprila. Pri gnalo se je 145 glav živine. Cene so bile za 1 kilogram žive teže pri: teletih 1,80, svinjah 2,30—2,50, kozah 0,50—0,60, pitani govedu 1,10 do 1,30, plemenski živini 1—1,20, klobasaricah 0,90—1 šiling. Konji 600—1000 šilingov. Kupci so bili izključno iz Koroške.

Celovski trg. Živina: voli 1,20—1,40, biki 1,10—1,50, krave 1—1,40, telice 1,10—1,50, klobasarice 0,80—1, teleta živa 1,20—1,60, mrtva 2,20—2,60, mesne svinje žive 1,80—2, zaklane 2,60—2,90, pitane svinje žive 2—2,40, zaklane 2,60—3, ovce žive 0,80—0,90 šilingov 1 kg. Presički 20—30 šilingov komad. Žito: pšenica 52, rž 50, oves 36, koruza 42 šilingov za 100 kg. Sladko seno 9, slama 7 šilingov metrcent.

Borza. Dunaj, 20. aprila 1925. Dinar 0,1137 šil., marka 1,68, lira 0,29, dolar 7,069, frank 0,3387, češka krona 0,2101.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. V Sommersdorfu pri Stettinu je pogorelo 14 posestnikov. — V Hamburgu sta trčila 2 avtomobila skupaj. 3 osebe so težko, 10 je lahko ranjenih. — Na progi Barcelona—Saria na Španskem je odpovedala zavora, vsled česar se je vlak prevrgel: mrtvih je 26 oseb, 105 težko in 50 lahko ranjenih. — Italijanski finančni minister bo moral najbrž odstopiti, ker je izdal prestroge borzne predpise. Bančni krogi so nepomirljivo razburjeni. — Žito je na ameriških tržiščih zopet zelo padlo. — V Avstriji je 1,350.000 delavcev in nameščencev. — V Nemčiji je vdarila strela na Veliko noč v gručo 30 ljudi in 3 tako ubila, skoro vse druge pa poškodovala. — V vodovju Spezia je na italijanski oklopnici „Duilio“ eksplodiral del municije. V shrambo za municijo so spustili vodo. Ubitih je 8, težko in lahko ranjenih pa okoli 30 mornarjev. — Nemčija ima 800.000 radio naročnikov. Vsak mesec se prikladi po 28.000 novih. V Avstriji pa je prijavljenih 300.000 aparatov. — Letos bo 100 let, kar je bila sezidana v Evropi prva železnica s parno lokomotivo. — Kanibal Haarmann je bil 15. t. m. usmrčen. — 11. aprila je bilo na Koroškem podpiranih brezposelnih 4265. — Indeks se je znižal za 2 odstotka. — 1. t. m. je bilo pri nas v obtoku za 13,680.000 šilingov kovanega denarja, kar pomeni na posameznega prebivalca 2,15 šilinga.

Strašen izbruh vulkanov v Mehiki. Iz Mehike prihajajo podrobna poročila o izbruhu vulkanov, ki se nahajajo v okolici mesta Sombreta. Mesto šteje 10.000 prebivalcev. Vulkan so iz žrela metali kamenje in po hribu proti mestu se je valil mogočen tok lave. Hiše so postale mahoma žrtev silovitega požarja. V nekaj urah je postalo mesto popolna razvalina. Niti ena hiša ni ostala nepoškodovana. Sto in sto ljudi je lava zagrebla, drugi so našli smrt v silovitem požaru. Bili so strašni prizori, ko so ljudje letali po ulicah, kakor žive baklje. Nekateri so morali prestati silovite muke.

Tovarniška zaloga usnja

Julius Blass

Celovec, Novi trg št. 4

ima v zalogi vse kožne izdelke ter kupuje in prevzema v delo sirove kože.

predno jih je objela smrt. Deroča in goreča lava je mnogo ljudi pod seboj pokopala. Natančno število človeških žrtev ni znano. Toliko je gotovo, da se je od 10.800 prebivalcev rešilo le nekaj sto in še ti so težko ranjeni. Ko je delovanje vulkanov nekoliko ponehalo, se je pričela rešilna akcija iz bližnjih mest. Mesto je bilo ustanovljeno l. 1570. in leži 2500 metrov nad morjem ob vznožju srebra bogate gore Cerosa. Mesto je popolnoma uničeno.

Zahvala.

Vsem, ki so nam povodom težke izgube naše predobre in nepozabljive matere

Marije Janežič

izrazili svoje sočutje, se najtopleje zahvalujemo. Posebno še izrekamo preč. gg. duhovnikom, moškemu pevskemu zboru za ganljive žalostinke na domu in ob grobu ter sploh vsemu mnogoštevilnemu občinstvu od blizu in daleč za častno spremstvo na njeni zadnji poti svojo najiskrenejšo zahvalo.

Le še, dne 9. aprila 1925. 58

Žalujoči zaostali.

Vabilo.

Koroškoslovensko izobraževalno društvo v Globasnici uprizaro v nedeljo 26. aprila ob 3. uri popoldne pri Šoštariju petdejansko igro s petjem

Moravska svatba

(Srce in denar) 59

Pridite vsi, stari in mladi! Na svidenje!

Odbor.

Vabilo

na

gospodarski shod

ki se vrši v nedeljo, dne 10. majnika ob 3. uri popoldne pri Brezniku v Pliberku.

Po shodu bo 60

občni zbor

Hranilnice in posojilnice r. z. z. n. z. s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Potrjenje računskega zaključka.
3. Slučajnosti.

Na občni zbor so vsi zadružniki vabljeni!

Načelstvo.

Najbolj uspešno in učinkujoče sredstvo za gnojenje detelje in lucerne je

gips 61

ki se dobi v predvojni kakovosti pri Južnokor. gosp. zadrugi v Sinči vasi.